

tip javne građevine širi se cijelim područjem Carstva, pa ih je u pravilu imao gotovo svaki grad; kod nas su ostaci ant. bazilike sačuvani u Zadru.

Po uzoru na rim. bazilike grade se od IV. st. veće kršć. crkve. Dok su ranije bazilike mogle imati i dvije osi, kod kršć. se bazilike utvrđuje kao osnovna orijentacija smjer Z—I. Kršć. bazilika ima najčešće tri broda (*naves*), odijeljena stupovima, te galerije iznad bočnih brodova. Apsida je polukružna ili četvrtasta izbočina u osi srednjega broda od kojega je odijeljena lukom (*trijumfalni luk*). U apsidi se nalazi oltar, a ispred nje prostor s niskom ogradom za pjevače (*schola cantorum*). Poslije se iznad oltara podiže kameni pokrov na stupovima (*ciborij, tabernakul*), a u srednjemu brodu, uz pjevalište, propovjedaonica (*ambon*). Poprečni brod (*transept*) umeće se između apsida i brodova te crkva dobiva tlocrt latinskoga križa. *Prothesis* (prostorija za pripremanje žrtvenih darova) i *diaconicon* (prostorija za čuvanje crkv. ruha) pojavili su se kao dodaci na ist. strani svetišta; iz njih se, prema nekim danas prihvaćenim mišljenjima, od V. st. u Siriji, a od VI. st. i na Zapadu, razvijaju apsida na bočnim brodovima. Na ulazu u baziliku nastaje unutrašnje dvorište (*narteks*) kao prostor za katekumene; ispred ulaza nalazi se *atrij*, usred kojega je obično zdenac. B. je najčešće pokrivena ravnim stropom, redovito drvenim, koji je katkada kasetiran. Kao proširenje bazilikalne gradnje javljaju se tornjevi okrugla, kvadratična ili poligonalna oblika. Za potrebe kulta, međutim, već od početka se javljaju dvojne bazilike (*basilicae geminae*), crkve s krstionicom (*baptisterijem*), *katekumeneum* te palače klera ili biskupa. Građevine najčešće tvore sakralni kompleks koji je u pravilu aksijalno grupiran.

Na području Hrvatske javljaju se dva glavna tipa ranokršć. crkava: crkve bez vanjskih izbočenih apsida na području Istre i Kvarnera i tip tzv. kompleksne bazilike, koja se u pravilu pojavljuje izvan gradova. Kod toga tipa bazilike svi su sakralni prostori zatvoreni unutar jedinstvenoga perimetra.

Posebno mjesto među ranokršć. lokalitetima ima Salona (Solin), gdje su otkriveni ostaci nekoliko bazilika unutar i izvan gradskih zidina. U centru ranokršć. Salone nalazi se kompleks veličanstvenih bazilika, među kojima se ističe dvojna b. (*b. urbana*). Sjever. trobrodna b. služila je potrebama kulta, juž. je više puta pregrađivana; iz nekadašnje longitudinalne tro-

V. BEČIĆ, *Autoportret s polucilindrom*. Zagreb, Moderna galerija

brodne bazilike razvila se poslije u složeniji tip križne bazilike. Obje su bazilike bile povezane zajedničkim narteksom. Također su otkriveni osmerokutna krstionica, katekumeneum, biskupska palača i druge građevine. Na području Salone E. Dyggve je otkrio dvije crkve (u episkopalnom kompleksu i na Marusincu) koje su bile bez krova (*b. discoperta*). Izvan gradskih zidina podignute su tri bazilike na ranokršć. grobljima na Marusincu, Kapljuču i Manastirinama. Najstarija salonitanska b. je b. »pet mučenika« u Kapljuču, dok je na Marusincu bila dvojna b. Važno ranokršć. nalazište je Poreč (Parentium) gdje je otkrivena velika trobrodna b. iz V. st. Jednostavna je pravokutna oblika bez apsida a u svojem ist. dijelu imala je supselije. Na istomu položaju sagrađena je u VI. st. ranobiz. → *Eufrazijana* koja je do danas sačuvala svoj izvoran izgled. Značajni objekti ranokršć. crkvenoga graditeljstva nađeni su na Velom Brijunu, u Vrsaru, Puli i Nezakciju (dvojne bazilike), Betiki u Istri, Novalji na Pagu, Bilicama kraj Šibenika, Srimi kraj Šibenika (dvojna b.), Stobreču, Sutivanu na Braču i na Koločepu.

LIT.: Č. Truhelka, *Starokršćanska arheologija*, Zagreb 1931. — E. Dyggve, *History of Salonian Christianity*, Oslo i London 1951. — M. Prelog, *Poreč, grad i spomenici*, Beograd 1957. — B. Marušić, *Kasnoantička i bizantska Pula*, Pula 1967. — N. Cambi, *Neki problemi starokršćanske arheologije na istočnoj jadranskoj obali*, Materijali, XII, Zadar 1976. — M. Suić, *Grad na istočnom Jadranu*, Zagreb 1976. — D. Rendić-Miočević, *Salonitana Christiana (III), O salonitskim primjerima »crkve bez krova«*, Fiskovićev zbornik, I, Split 1980. — A. Šonje, *Bizant i crkveno graditeljstvo u Istri*, Rijeka 1981. J. Bil.

BEBAN, Breda, slikarica (Novi Sad, 24. XII. 1952). Završila Akademiju u Zagrebu 1976 (Š. Perić). Od 1983—85. suradnica Majstorske radionice Lj. Ivančića i N. Reiserera. God. 1984—85. studira na Hochschule der Kunst u Berlinu. Izraziti predstavnik tzv. transavangarde; slika kompozicije ironičnih sadržaja, karikiranih i dekorativnih oblika i intenzivnog kolorita (*Papagaji*, 1980; *Zmijin trik*, 1981; *Prošlu noć nisam mogla spavati*, 1982). Performance uvodi u svoju umjetničku aktivnost 1983, a od 1985. gotovo u cijelosti se posvećuje video-artu što ga ostvaruje u autorskom partnerstvu s Hrvojem Horvatićem (*Meta*, 1986; *Primanje imena*, 1987; *Terirem*, 1988; *Geografija*, 1989; *Head in Hands*, 1991). Samostalno je izlagala u Zagrebu (1981, 1982, 1987, 1989), Trstu (1987), Berlinu (1988), Beogradu (1989), Londonu (1989).

LIT.: Breda Beban-Meta (katalog), Zagreb 1987.

Ž. Sa.

BEBRINA, lok. kraj Slavenskog Broda. Nalazi u Gornjoj Bebrini ukazuju na brončanodobno naselje. — U Donjoj Bebrini je župna crkva Marije Magdalene (1852) s baroknim predmetima dopremljenim iz požeške crkve Sv. Lovre. Sliku Sv. Vida rustično naslikao I. N. Debeljaković (1860).

BECCADELLI, Lodovico, polihistor (Bologna, 29. I. 1501 — Prato, 16. X. 1572). Školovao se u Bologni i Padovi, odrastao je u krugu libertinskog svećenstva renesansne Italije. Obavljao je različite službe, bio je odgajatelj, biskup i papinski nuncij. God. 1555. imenovan je dubrovačkim nadbiskupom. Obnovio je biskupsku palaču, restaurirao i dogradio jedno krilo ljetnikovca na Španu. Pisao je kronike i rasprave s područja arheologije i etruščanske umjetnosti, a izmjenjivao je pjesničke poslanice s Michelangelom kojeg je pozivao u Dubrovnik, gdje je na službu primio druge talijanske umjetnike (slikar Pellegrino Broccardo slika mu freske u ljetnikovcu i sliku Sv. Mateja u manirističkom stilu za dubrovačku katedralu). Njegove povijesne bilješke o Dubrovniku i Splitu (*Notizie storiche delle città Ragusa e Spalato*, rukopis u Parmi) nisu dosad proučavane. Kao dubrovačkog nadbiskupa portretirao ga je Tizian.

LIT.: N. Grujić, *Ljetnikovac Lodovica Beccadellija na Španu*, Peristil, 1969—70.

R.

BECIĆ, Branko, slikar (Sarajevo, 14. XII. 1923). Sin slikara V. Becića. Završio je Akademiju u Zagrebu 1951 (V. Parać). Profesor na Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu do 1978. Izlaže od 1952. U mrtvim prirodama i interijerima rabi prigušenu ljestvicu boja, u pejzažima mu je kolorit slobodniji i svjetliji (*Iz luke*, 1960). Izlagao je s »Grupom 5« u Rijeci i Zagrebu 1957 (B. Becić, A. Despot, Z. Gradiš, J. Poljan, Z. Slevce). Sudjelovao je na skupnim izložbama u Zagrebu, Opatiji, Skoplju, Ljubljani, Sarajevu i Frankfurtu i u radu lik. kolonije »Sava« u Slavanskomu Brodu 1980. i 1981. Bavi se ilustriranjem i opremom knjiga. Samostalno izlagao u Zagrebu, Osijeku i Oslju.

Ž. Sa.

BECIĆ, Vladimir, slikar (Slavonski Brod, I. VI. 1886 — Zagreb, 24. V. 1954). Studirao je pravo u Zagrebu i polazio priv. slikarsku školu M. Cl. Crnčića i B. Čikoša-Sesije. Prekida studij i 1905. odlazi u München, gdje